

uutiskirje 1-2 / 2013

ELDIAn uutiskirje 1–2/2013:

- ELDIA on virallisesti päättynyt – mutta ei kuollut
- Tärkeimpiä tuloksiamme
- Tuhansia sivuja virtuaalipaperia: katsaus julkaisuihimme
- EuLaViBar-työkalupakki ja ELDIA-DATA-tietokanta
- Työryhmämme esittäytyvät: Maribor ja Helsinki
- Kiitos ja näkemiin – ja tervetuloa vierailemaan kotisivullamme!

Arvoisa vastaanottaja,

tämä on monitieteisen tutkimusprojekti ELDIAn (*European Language Diversity for All*, Euroopan kielellinen monimuotoisuus kaikille) viimeinen uutiskirje. Saatte tämän kirjeen, koska olette ilmoittautunut sen tilaajaksi tai koska osoitteenne on liitetty projektimme kohderyhmälistaan. (Näitä osoitelistojamme ei missään tapauksessa tulla luovuttamaan ulkopuolisille mihinkään muihin, esimerkiksi markkinointitarkoituksiin.)

Jos haluatte lisää taustatietoa projektistamme, olette aina tervetullut ELDIAn kotisivulle <http://www.eldia-project.org>. Myös kaikki projektin uutiskirjeet löytyvät sieltä, vasemmanpuoleisen valikon kohdasta ”Tietoa projektista > ELDIAn uutiskirjeet” – tai suoraan PHAIDRA-arkistosta, osoitteesta <http://phaidra.univie.ac.at/o:76253>.

ELDIA on virallisesti päättynyt – mutta ei kuollut

ELDIA, kansainvälinen ja monitieteinen tutkimusprojekti toimi EU:n 7. puiteohjelman rahoittamana virallisesti maaliskuusta 2010 syyskuuhun 2013. Tätä uutiskirjettä

valmisteltaessa Wienin ELDIA-tiimi (johon viimeisiksi projektikuukausiksi on liittynyt uusi työntekijä, Michaela Pasterk) työskentelee projektin viimeisten julkaisujen kimpussa.

Projektimme yksi ”päätuote”, kielten elinvoimaisuusbarometri käyttöohjeineen (*EuLaViBar Toolkit*), on jo julkistettu projektimme kotisivulla, samoin tiedot siitä, miten projektimme tietokantaa voidaan käyttää tutkimustarkoituksiin. Tietokannan ja muiden ELDIA-hankkeen tuotteiden omistajana ja hallinnoijana ELDIA-tutkimuskonsortio tulee jatkamaan toimintaansa. Ne yhteydet ja verkostot, joita ELDIA:n tutkijoiden välille on syntynyt, jatkuvat ja toivottavasti kannustavat tutkimusyhteistyöhön vastakin. Lähiaikoina on odotettavissa myös julkaisuja ja muita pienempiä hankkeita, jotka perustuvat ELDIA-hankkeen tuloksiin.

Tärkeimpiä tuloksiamme

ELDIA-tutkimusten tuloksia esitellään yksityiskohtaisemmin julkaisuissamme ja raporteissamme, joista kerrotaan laajemmin tuonnempana tässä kirjeessä. Keskeisimpiä tuloksiamme voisi tiivistää seuraavasti:

- Olemme todenneet ainakin viisi keskeistä ongelmaa, jotka toistuvat kautta tapaustutkimustemme, maasta toiseen: (1) Euroopan ja sen valtioiden kielipolitiikalta puuttuu yhteinen suunta ja toimiva yhteys arjen elävään monikielisyysyteen; (2) vähemmistökieliä tukemaan ei ole kehitetty koulutusohjelmia, joilla olisi selkeä päämäärä; (3) Euroopan poliittiset päättäjät eivät ymmärrä (vähemmistöjen) monikielisuuden etuja ja positiivisia puolia; (4) Euroopan vähemmistöjen runsas monikielisyys ei pääse näkyviin viestimissä eikä julkisessa keskustelussa; ja (5) kieliä koskeva lainsäädäntö on tehotonta eikä pysty asianmukaisesti tukemaan vähemmistökielten säilymistä.
- *Kaikki* ELDIA:n tutkimat vähemmistökielet ovat uhanalaisia, siitä huolimatta, että jotkin niistä saavat runsaasti yhteiskunnan tukea. Hälyttävää on, että kaikki kolme kaikkein heikoimmin kielen säilymisen vertailussa sijoittunutta kieliyhteisöä – Norjan kveenit, Ruotsin meänkieliset ja Suomen karjalankieliset – sijaitsevat Pohjoismaissa. Tämä osoittaa, että suhteellisen kehittynyt demokratia ja kansalaisoikeudetkaan eivät riitä takaamaan vähemmistökielten säilymistä, jos näiden kielten puhujia on ensin vuosikymmenten tai vuosisatojen ajan pyritty sulauttamaan valtaväestöön. Yleisemmin voidaan todeta, että pelkkä syrjinnän kieltäminen tai lainsäädäntö, joka ainoastaan *sallii* vähemmistökielen käytön, ei vielä riitä tukemaan vähemmistökielen käyttöä ja säilymistä: tarvitaan ennakoivia ja kannustavia tukitoimia.
- Kaikkien ELDIA:n tutkimien vähemmistökielten osalta ”kielituotteiden”, viestimien, palvelujen ja koulutuksen tarjonta on riittämätöntä. Kielen välittymistä (uusien sukupolvien kielenomaksumista) pitäisi tukea erityisten kielenelvytysohjelmien avulla, etenkin niissä puhujayhteisöissä, joissa kielen aktiiviset puhujat ovat enimmäkseen isovanhempien sukupolvea eikä kaikilla lapsilla ole mahdollisuutta omaksua kieltä kotonaan.
- Kaikki ELDIA:n tutkimat vähemmistöt haluavat *sekä* säilyttää kielensä *että* oppia ja käyttää enemmistökieltä (ja muita tärkeitä välittäjäkieliä). Poliittisen johtopäätöksen tulisi olla itsestään selvä: kieli- ja kielikoulutuspolitiikan olisi tähdättävä toimivaan ja kestäväan monikielisyysyteen.

Tuhansia sivuja virtuaalipaperia: katsaus julkaisuihimme

Alun perin ELDIA:n julkaisusarjan *Working Papers in European Linguistic Diversity* oli tarkoitus toimia nopeana ja mutkattomana – joskin laadun varmistamiseksi vertaisarvioituna – julkaisuväylänä alustaville työraporteillemme, etenkin ns. kontekstianalyyseimme lyhennetyille versioille, jotka halusimme julkaista jo projektin alkuvaiheissa. Ajan mittaan kävi selväksi, että tarvitsemme tätä julkaisukanavaa myös projektimme muille tuotoksille, etenkin tapaustutkimusraporteille, jotka ovat liian laajoja ja lopullisia kantaakseen enää ”työraportin” (*working paper*) nimeä. Tästä syystä päätimme nimetä sarjan uudelleen: numerosta 22 lähtien sen otsikkona on *Studies in European Language Diversity*. Sarjan ISSN-numero ja Internet-osoite pysyvät entisellään; sarjan osien latauslinkit löytyvät joko ELDIA:n kotisivulta tai suoraan PHAIDRA-arkistosta osoitteesta <http://phaidra.univie.ac.at/o:80726>.

The screenshot shows the PHAIDRA interface for the 'Studies in European Language Diversity' collection. The page includes a search bar, a description of the collection, and a list of publications. Annotations highlight the PHAIDRA logo, the collection title, and the list of publications.

PHAIDRA-käyttöliittymän kielen valinta

julkaisuluettelo alempana sivulla

linkki kaikkiin PHAIDRAan tallennettuihin ELDIA-julkaisuihin: <http://phaidra.univie.ac.at/o:80789>

Sarjan julkaisuihin, joiden yhteenlaskettu sivumäärä nousee lähiaikoina yli 3000:n, kuuluu tätä nykyä kolmentyyppisiä ELDIA-hankkeen tuotteita: kontekstianalyysejä (kutakin kieliyhteisöä koskevan tutkimustiedon) tiivistelmiä, maakohtaisia lakien ja laitosten analyysejä (näistä kaikki ovat jo ilmestyneet, lukuun ottamatta Anders Fogelkloun Venäjä-tutkimusta, joka on viimeisteltävänä) sekä tapaustutkimusraportteja (*Case-Specific Report, CSR*). Tapaustutkimusraportteihin sisältyvät kunkin kieliyhteisön kontekstianalyysi, lakien ja laitosten sekä viestimien analyytit, ELDIA-kenttätutkimuksen (kyselykaavaketutkimuksen ja haastattelujen) tulokset samoin kuin kommentoitu EuLaViBar-barometri ja muutamia toimintasuosituksia päättäjille ja asianosaisille. Tapaustutkimusraportit on kirjoitettu englanniksi, mutta kustakin julkaistaan vähintäänkin lyhennelmä myös kullakin vähemmistö- ja enemmistökielellä (esimerkiksi somenvirolaisten tapaustutkimuksesta suomeksi ja viroksi). Alkuperäiset tapaustutkimusraportit ovat periaatteessa valmistuneet ja ne on luovutettu EU:lle jo kauan sitten, mutta samat yleiset ongelmat, jotka viivyttivät

aikatauluamme, ovat johtaneet siihen, että kielentarkistus- ja toimitustyöt ovat loppuvaiheessaan vasta nyt.

ELDIA-raporttien lisäksi SELD-sarjassa tullaan julkaisemaan myös toimitettu kokoomateos, johon sisältyy esitelmiä kahdesta konferenssistamme: *Changing Linguistic Landscapes* ('Muuttuvat kielimaisemat'), jota Ahvenanmaan Rauhantutkimusinstituutti emännöi syyskuussa 2012, sekä päätöskonferenssistamme *Maintaining Languages, Developing Multilingualism*, joka järjestettiin Wienissä kesäkuussa 2013. Artikkeleja odotamme arvioitaviksi lokakuun loppuun mennessä, ja toivomme julkaisun valmistuvan kesäksi 2014.

SELD-sarjan osien lisäksi ELDIA-kotisivustolla ja PHAIDRA-arkistossa tullaan julkaisemaan lyhennetty versio ELDIA:n vertailevasta loppuraportista, jonka ovat kirjoittaneet Johanna Laakso, Sia Spiliopoulou Åkermark, Anneli Sarhimaa ja Reetta Toivanen. Lyhennelmän englanninkielinen alkuteksti on tarkistettavana, ja lisäksi siitä on tekeillä tai suunnitteilla käännökset ainakin suomeksi, saksaksi, unkariksi, viroksi, ruotsiksi ja venäjäksi. Vertailevan raportin koko tekstistä on tarkoitus muokata kirja, tieteellinen julkaisu, jonka toivomme ilmestyvän vuonna 2014.

ELDIA-sivustolta ja PHAIDRA-arkistosta löydätte tietenkin myös kaikki tähänastiset ELDIA-uutiskirjeet sekä molemmat *policy brief*imme – englanninkieliset hankkeemme tulosten ja toimintasuositusten tiivistelmät. Suosittelemme etenkin *policy brief*eistä jälkimmäistä (suora latauslinkki: <http://phaidra.univie.ac.at/o:299864>), jossa esitetään tiiviisti ELDIA:n tärkeimmät tulokset.

EuLaViBar-työkalupakki ja ELDIA-DATA-tietokanta

Edellisessä uutiskirjeessämme esittelimme kehittämämme Euroopan kielten elinvoimaisuusbarometrin (*EuLaViBar, European Language Vitality Barometer*). Nyt EuLaViBar-työkalupakki, *EuLaViBar Toolkit*, on julkaistu kotisivullamme. Työkalupakkiin kuuluu kokoelma tiedostoja: käyttöohje, mallikyselykaavake, ohjeet, miten kyselyn tuloksista tuotetaan numeeriset arvot kullekin EuLaViBarin sektorille, sekä Excel-tiedosto, jonka avulla EuLaViBar-diagrammi on helppo piirtää. Kutsumme tutkijoita ja muita uhanalaisten kielten parissa työskenteleviä ihmisiä käyttämään EuLaViBaria ja kehittämään sitä edelleen.

ELDIA:n kenttätö tuotti suuria määriä tietoa: yli 4000 kyselykaavaketta ja lähes 200 tuntia haastatteluja, jotka ELDIA-hankkeen aikana ehdittiin analysoida vain varsin pinnallisesti ja vain muutamien näkökohtien osalta. Nyt tämä aineisto, jonka avulla voidaan valottaa kieliasenteita, monikielisyyden, koodinvaihdon ja muiden kielikontakti-ilmiöiden eri puolia, tuodaan tutkijoiden saataville. ELDIA-DATA-tietokanta on käytettävissä tarkasti määriteltäviin tutkimustarkoituksiin, siten, että käyttäjä sitoutuu noudattamaan tietosuojamääräyksiä ja hyvää tieteellistä käytäntöä. Lisää tietoa löytyy ELDIA:n kotisivulta.

Työryhmämme esittäytyvät: Maribor ja Helsinki

Aiemmissa uutiskirjeissämme olemme esitelleet oikeustieteellisen työryhmämme, jota johti professori Sia Spiliopoulou Åkermark (Maarianhamina), Mainzissa toimivan koordinaatioryhmämme, Wienin tiimin, jonka tehtäviä ovat olleet projektin tiedonlevitys sekä Itävallan unkarilaisten tapaustutkimus, Oulun yliopiston ”Pohjoiskalottiryhmän”, joka hoiti pohjoisimpia tapaustutkimuksiamme, sekä virolaisia ja ulkovirolaisia vähemmistöjä tutkineen Tarton yliopiston ELDIA-työryhmän. Jäljellä on vielä kaksi ELDIA-tiimiä: Maribor ja Helsinki.

Sloveniassa Mariborin yliopistossa, Unkarin kielen ja kirjallisuuden laitoksessa (*Oddelek za madžarski jezik in književnost*) toiminut ELDIA-työryhmä vastasi Slovenian unkarilaisten tapaustutkimuksesta.

Žužana Kerčmar Furjan työskenteli Mariborin ELDIA-tiimissä vuonna 2012. Hän avusti tietojen analysoinnissa ja raporttien kirjoittamisessa sekä käänsi tekstejä sloveeniksi.

Judit Gasparics, kenttätöntekijä vuosina 2010–2011, suoritti ja litteroi haastatteluja sekä osallistui kontekstianalyysin laadintaan.

Annamária Gróf, kielentutkija ja Mariborin yliopiston unkarin kielen vieraileva lehtori, väitteli tohtoriksi Budapestin ELTE-yliopistossa vuonna 2012. Hän antoi olennaisen panoksensa Slovenian tapaustutkimukselle osallistuen sekä kontekstianalyysin, työ- ja analyysiraporttien että tapaustutkimusraportin laadintaan.

Livija Horvat toimi Mariborin tiimissä nuorempana tutkijana useissa eri tehtävissä: hän käänsi projektin aineistoa sloveeniksi, osallistui kontekstianalyysin ja kenttätöraportin laadintaan sekä kenttätutkimusten tulosten analyysiin.

Anna Kolláth, Mariborin yliopiston professori ja unkarin kielen laitoksen johtaja, on kielentutkija, jonka tutkimuskohteena on etenkin unkarin kielen säilyminen ja opettaminen vähemmistökielenä Unkarin ulkopuolella. Hän johti ja valvoi Mariborin ELDIA-tiimin työtä ja kirjoitti toisten tutkijoiden avustuksella kontekstianalyysi- ja tapaustutkimusraportit.

Mariborin ELDIA-tiimi haluaa kiittää **Judit Szűcsiä**, joka avusti englannin kielen kääntämisessä ja tekstinkäsittelyssä sekä lukuisia opiskelija-avustajia, jotka osallistuivat kyselykaavaketutkimukseen ja haastattelujen litterointiin. Erityisen kiitoksen ansaitsevat myös Mariborin yliopiston filosofisen tiedekunnan kansainvälisten suhteiden ja talousasiain toimistojen työntekijät, jotka antoivat pätevää apuaan projektin hallintoasioissa: Isabella Rafort Baumert, Marko Bencak, Nataša Vihar ja Marija Kraner.

Helsingin yliopistosta ELDIAssa oli mukana kaksi yksikköä. Useimmat Helsingin ELDIA-tutkijoista olivat suomalais-ugrialaisten vähemmistökielten tutkijoita Suomen, suomalais-

ugrialaisten ja pohjoismaisten kielten ja kulttuurien laitoksesta, mutta Reetta Toivasen myötä, joka johti ELDIA:n media-analyysiosuutta, projektiin liittyi myös Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan alainen kansainvälistä oikeutta ja ihmisoikeuksia tutkiva Erik Castrén -instituutti. Lisäksi Helsingin ELDIA-tiimi suoritti kaksi tapaustutkimusta Venäjällä, karjalaisten ja vepsäläisten parissa, ja tässä yhteydessä tehtiin tiivistä yhteistyötä petroskoilaisten kollegojen, etenkin tohtori Nina Zaitsevan, sekä paikallisten tutkimuslaitosten kanssa.

Kari Djerf, ELDIA:n tilastotieteen asiantuntija, on varsinaisesti Tilastokeskuksen vanhempi tutkija mutta palkattiin Helsingin yliopiston palvelukseen ELDIA-tehtäviin: suunnittelemaan ja ohjaamaan ELDIA:n tulosten tilastollista analyysia, joka oli *EuLaViBarin* kannalta olennaisen tärkeä. Hänen tehtäväkseen jäi merkittävältä osin myös ELDIA-kyselykaavakkeen viimeistely.

Riho Grünthal on Helsingin yliopiston itämerensuomalaisten kielten professori. Hän on tutkinut monenlaisia aiheita, itämerensuomalaisesta ja suomalais-ugrilaisesta kielihistoriasta ja etymologiasta itämerensuomalaisten vähemmistökielten nykytilaan. ELDIA:ssa hän johti 2. työpakettia (kontekstianalyysit), koordinoi vepsän ja venäjänkarjalan tapaustutkimuksia sekä osallistui tapaustutkimusraporttien laadintaan.

Santra Jantunen oli mukana analysoimassa venäjänkarjalan ja vepsän tapaustutkimusten tuloksia sekä litteroi osan haastatteluilta. Media-analyysityöryhmän jäsenenä hän myös laati karjalan ja vepsän media-analyysit yhdessä Outi Tanczosin kanssa.

Heini Karjalainen, joka asuu Oulussa ja kirjoittaa väitöskirjaansa Oulun yliopistossa, oli Helsingin ELDIA-ryhmässä mukana venäjänkarjalan ja vepsän tapaustutkimuksissa, myös vepsäläisten ja karjalaisten parissa tehdyssä kenttätutkimuksessa. Hän on venäjänkarjalan tapaustutkimusraportin ensisijainen tekijä ja osallistui myös vepsän tapaustutkimusraportin kirjoittamiseen.

Ulriikka Puura on Helsingin yliopiston tohtoriopiskelija ja työskentelee kielen muutosta ja monikielisyyttä käsittelevässä tutkimusprojektissa. ELDIA:ssa hän osallistui vepsän ja karjalan tapaustutkimuksiin ja tulosten analyysiin; hän on vepsän tapaustutkimusraportin ensisijainen tekijä ja oli mukana kirjoittamassa myös karjalan tapaustutkimusraporttia. Hän osallistui myös ELDIA:n kyselykaavakkeen viimeistelyyn yhdessä Kari Djerfin kanssa.

Outi Tanczos, Helsingin yliopiston tohtoriopiskelija, on tällä hetkellä mukana Euroopan ja Venäjän kielivähemmistöjen tutkimusprojektissa *Empowerment and revitalization trends among the linguistic minorities in the European Union and the Russian Federation (MinorEuRus)*. Hän avusti Reetta Toivasta ELDIA:n media-analyysiosuuden suunnittelussa ja suoritti yhdessä Santra Jantusen kanssa karjalan ja vepsän media-analyysit.

Reetta Toivanen on sosiaali- ja kulttuuriantropologian dosentti ja Suomen Akatemian tutkijana Erik Castrén -instituutissa. Hänen tutkimusaiheisiinsa kuuluvat etnografia, oikeusantropologia, ihmisoikeudet, etnisyyden, vähemmistökansat, syrjinnän ja terrorismin vastustaminen, ihmisoikeuksien opettaminen sekä kriittinen feministinen teoria. ELDIA:ssa hän johti ja ohjasi media-analyysityöryhmää sekä osallistui vertailevan loppuraportin laadintaan.

Vepsäläinen tohtori **Nina Zaitseva**, Petroskoin Kielen, kirjallisuuden ja historian tutkimusinstituutin kielitieteen osaston johtaja, kielentutkija, kirjailija ja kääntäjä, on luultavasti aikamme merkittävin asiantuntija vepsän kielen tutkimuksen ja elvytyksen alalla. ELDIA:ssa hänen osuutensa Venäjän tapaustutkimuksiin oli ratkaiseva: hän koordinoi kenttätöitä yhdessä Riho Grünthalin kanssa ja antoi luotettavaa ja asiantuntevaa apuaan kaikissa Venäjän vähemmistöihin liittyvissä kysymyksissä.

Helsingin ELDIA-tiimi on kiitollinen petroskoilaisille tutkijoille, jotka suorittivat ELDIA:n kyselykaavake- ja haastattelututkimukset Venäjän Karjalassa: **Olga Žukova**, **Natalia Anhimova**, **Olga Mironova** (vepsä), **Svetlana Pasjukova** (vepsä sekä venäjänkielinen verrokkiryhmä), **Natalia Antonova**, **Tatjana Boiko**, **Svetlana Kovaleva**, **Olga Ogneva**, **Aleksandra Rodionova** (karjala), **Svetlana Pljuhina** (verrokkiryhmä).

Media-analyysityöryhmään kuului yllä mainittujen Santra Jantusen ja Outi Tánczosin lisäksi useita tutkijoita, joista monet on jo esitelty muiden ELDIA-tiimien yhteydessä: **Rita Csiszár** (Wien), **Mari Keränen** (Helsinki), **Kadri Koreinik** (Tartto), **Niina Kunnas** (Oulu), **Sonja Laitinen** (Helsinki), **Nadja Nieminen Mänty** (Tukholma) ja **Anna-Kaisa Räisänen** (Oulu).

Lisäksi kiitokset ansaitsee **Antti Mattila** (Helsinki), joka avusti tilastollisissa analyyseissa ja tiedonkäsittelyssä EuLaViBarin laadinnan loppuvaiheissa.

Kiitos ja näkemiin – ja tervetuloa vierailemaan kotisivullamme!

Kun tehtävä on melkein täytetty, ELDIA-konsortio helpottuneena ja onnellisena kiittää kaikkia tutkijoitaan ja yhteistyökumppaneitaan, jotka näiden kolmen ja puolen vuoden aikana työskentelivät yhteisen päämäärämme hyväksi. Toivottavasti yhteytemme ei katkea tähän! Erityisesti toivomme, että ELDIA:n lukuisat nuoret tutkijat jatkossakin käyttävät hyväkseen niitä kokemuksia ja kontakteja, jotka he hankkivat ELDIA-vuosinaan, ja että ELDIA:ssa syntyneet verkostot ja uudet ystävyysuhteet säilyvät.

Kaikki ELDIA:n kollegat ja ystävät ovat sydämellisesti tervetulleita vierailemaan kotisivullamme www.eldia-project.org. Odotamme vastedeskin palautettanne osoitteisiin eldia-project@uni-mainz.de tai info.eldia@univie.ac.at.

Giitu! Takk! Passibo! Kiitos! Spasib! Aitäh! Cnacu6o! Tack! Aiteh! Köszönjük! Hvala! Danke!

ELDIA:n pääkoordinaattori: Prof. Anneli Sarhimaa (sarhimaa@uni-mainz.de)

ELDIA:n toimisto: Staudingerweg 9, Zimmer 02 531

Johannes Gutenberg-Universität Mainz • D-55099 Mainz • puh. +49 6131 39 25645

• Telefax +49 6131 39 25614 • eldia-project@uni-mainz.de

Tiedonlevitys: Prof. Johanna Laakso (WP 8:n johtaja),

Mag. Hajnalka Berényi-Kiss (projektiassistentti)

info.eldia@univie.ac.at

Uutiskirjeen teksti: Johanna Laakso, useiden ELDIA-kollegojen avustamana

ELDIA on EU:n 7. puiteohjelman (<http://cordis.europa.eu/fp7/>) rahoittama tutkimusprojekti.

Tässä uutiskirjeessä julkaistut näkemykset ja mielipiteet ovat kirjoittajiensa vastuulla eivätkä välttämättä edusta Euroopan komission mielipiteitä.